

Felhasznált irodalom

- Colette, Elizabeth – Münz, Rainer: The Future of European Migration: Policy Options for the European Union and its Member States. BACKGROUND PAPER WMR 2010.
- Corinna Milborn: Európa: az ostromlott erőd. A bevándorlás fekete könyve. Alexandra Kiadó. Pécs, 2008.
- Cseresnyés Ferenc: Menekültpolitika és menedékjog az Európai Unióban. Janus Pannonius Tudományegyetem, Európa Központ. Pécs, 1999.
- Cseresnyés Ferenc: Migráció az ezredfordulón. Dialóg Campus Kiadó. Pécs, 2005.
- Sik Endre-Tóth Judit szerk.: Migráció és politika. MTA Politikai Tudományok Intézete Nemzetközi Migráció Kutatócsoport. Budapest, 1997.
- Szabó A. Ferenc: A nemzetközi migráció és korunk biztonságpolitikai kihívásai. Zrínyi Kiadó. Budapest, 2006.
- Tarrósy István-Glied Viktor-Keserű Dávid szerk.: Új népvándorlás, Migráció a 21. században Afrika és Európa között. Publikon Kiadó. Pécs, 2011.
- <http://www.europarl.europa.eu>
<http://ec.europa.eu>
<http://kitekinto.hu>

Fekete Ferenc

A szomáliai kalózok és a menekültügy kapcsolatai

The relationship between the pirates of Somalia and the issue of refugees

The Somalian migration and the pirate activities that developed simultaneously were triggered by the great poverty of the country and the deep corruption of its society. Keeping at least part of the refugees at home by reorganizing agriculture and fishing seems to offer solution. The international community could develop support and development projects to complement material aid.

2012-ben a bukott államok egyik iskolapéldája minden bizonnyal Szomália. Az afrikai kontinens keleti részén, az ún. Afrika Szarván elterülő ország 1960-ban nyerte el függetlenségét. Ezután egy katonai diktátor, Mohamed Siad Barre ragadta magához a hatalmat és a szovjet-amerikai ellenállást kihasználó hintapolitikával, különböző segélycsomagok és fegyveres erők útján uralkodott az állampolgárok felett. 1991-ben különböző fegyveres csoportok koalíciója megdöntötte hatalmát és elzavarta őt az országból, ám az utódlás körül kialakult konfliktus következtében lassan 20 éve tartó, változó intenzitású polgárháború robbant ki. 2006-ban átmenetileg mérséklődött a helyzet az Iszlám Törvényszékek Uniója nevű politikai szerveződés hatalomra jutásával, a konszolidációnak azonban rövid időn belül véget vetett egy etióp invázió. Az etiópok hivatalosan csak az addig külföldön ülésező Szomáliai Parlament számára akartak biztonságos körülményeket teremteni az országban, ez azonban nem sikerült, csak a főváros bizonyos negyedeiben. Az etióp hadsereg kivonulása után, működő állami- és gazdasági rendszer hiányában a többi terület továbbra is a különböző fegyveres csoportok irányítása alatt áll.

Elméletileg ugyan létezik és működik egy Átmeneti Szövetségi Kormányzat (*Transitional Federal Government*, a továbbiakban: TFG)¹, amely az ENSZ és az Afrikai Unió segítségével a főváros, Mogadishu bizonyos területeit ellenőrzi – ezeken túl viszont mindenféle egyéb helyi autoritások gyakorolják a hatalmat az „állam” polgárai felett. Ezen csoportok közül a legjelentősebb az Al-Shabaab, amely ellenségként tekint a Szomáliában tartózkodó afrikai és nyugati békefenntartókra és segélyszervezetekre is. Ha mindez még nem volna elég, a földrajzi értelemben vett Szomália te-

¹ A kormányzatról bővebben az alábbi helyen olvashat :
<http://www.cfr.org/somalia/somalias-transitional-government/p12475>

rületén két országrész is küzd az önállóságért: a senki által el nem ismert Szomaliföld és a fél-autonóm Puntland. Ez a két terület még fenntartásokkal sem fogadja el a TFG fennhatóságát és saját árnyék-kormányzatot alakított ki.

Nemcsak az ország, maga a szomalíai nép sem tekinthető egységesnek – az ország lakossága tradicionálisan öt részből állt, amelyből mára csak kettő él az országhatárokon belül, a többi három Etiópiában, Dzszibutiban és Kenyában alkotott jelentős kisebbséget. A népesség legnagyobb része a mezőgazdaságból él és állandó ivóvíz-hiánnyal küszködik. A társadalom vallásilag homogén – 95%-ban az iszlám szunnita ágához tartoznak; de erős a helyi hagyományok tisztelete is. A tágabb értelemben vett család, a klán szerepe fontos, de nem kizárólagos a társas érintkezésekben, gyakori a más klánba tartozók befogadása – a tagság férfiágon öröklődik. A gazdasági, politikai életet a felnőtt férfiakat magába foglaló tanács, a *shir* irányítja, ahol mindenkinek egyenlő szavazata van – de az idősebbeknek és a régebbi családok tagjainak a tekintélye meghatározóbb a döntéshozatalnál.² Ezek az erős klánbeli- és családi kötelékek sokszor meghatározóbbak az egyén sorsának alakulásában, mint a (nem mindenhol létező) állami szervezetek és hatóságok.

A menekültáradat okai

Ilyen körülmények között természetesen az állampolgárok élete és testi épsége sincs biztonságban. Az 1991-ben megdöntött Siad Barre diktatúra után kialakult polgárháború tönkretette az ország infrastruktúráját, az öntözőrendszereket és a termőföldeket is. Az aszály és a folyamatos harcok miatt a lakosság többnyire képtelen akár csak minimálisan is élelmet vagy megélhetést biztosítani magának, így többségük elmenekül eredeti lakhelyéről. Néhányan belső menekülteként az ország más részein élő családjához kerül, többségük azonban a szomszédos országokban – elsősorban Kenyában és Etiópiában – felállított táborokban keres menedéket. A menekültek többsége nő és gyermekeik, a férfiak legtöbbször hátramaradnak őrizni az állatokat vagy életüket veszítik valamilyen összecsapásban. A nők és a gyermekek számára sem veszélytelen az út: ha nem a sivatagi nap vagy a vadállatok ölik meg őket, ha nem az éhezés miatt legyengült

² Forrás: *Államok és államkudarok a globalizálódó világban* In: *Szomália – a véget nem érő háború* (Tekei László Intézet, Külpolitikai Tanulmányok Központja – szerk.: Marton Péter) 219-220. old.

szervezetük mondja fel a szolgálatot, még mindig belefuthatnak egy járőröző al-Shabaab milíciába, akik akár erőszakkal is visszatoloncolják őket Szomáliába – vagy elrettentésként merényleteket szerveznek ellenük a menekülttáborokban.³

A szomalíai menekültek elsődleges célpontja a világ valószínűleg legnagyobb menekülttábor, a kenyai és szomalíai határ mentén fekvő Dadaab komplexum.⁴ Az eredetileg három menekülttábort – a Dagahale, az Ifo és a Hagadera nevűt – magában foglaló komplexum 1992 óta működik és az eredetileg tervezett 90 000 menekült helyett ma közel 400 000 – többségében szomalíai – lakója van. A tábor az ENSZ Menekültügyi Főbiztosága (*United Nations High Commissioner for Refugees*, a továbbiakban: UNHCR) és más nem-kormányzati segélyszervezetek működtetik, vagy inkább próbálják működtetni. A tábor vezetőinek nem csupán a zsúfoltsággal és a szélsőséges időjárással kell megküzdenie, hanem a súlyosan alulkalkulált működési erőforrásokkal, a menekültek folyamatos áradásával is. Míg korábban havonta átlagosan 1000 fővel bővült a tábor, 2008-ban ez a szám havi 4000-re nőtt. Bár pontos számok nem állnak rendelkezésre, a becslést adatok alapján az afgánok és a palesztinok után a szomalíaiaké a maguk közel milliós számával a legnépesebb regisztrált menekült populáció a világon.

A Dadaab komplexumba érkező menekülteknek először egy regisztrációs folyamaton kell keresztülmenniük, de ez a várakozók számától függően akár napokig is eltarthat. Ez idő alatt a tábor kerítése mentén kénytelenek várakozni és nem részesülhetnek semmilyen ENSZ-fejadagban sem – így újra előtérbe kerülnek a rokoni vagy klánbeli kapcsolatok és támogatások. A regisztráció után a menekült családok egy átmeneti táborban némi élelemhez és vízhez juthatnak, mielőtt beosztanák őket a 3 állandóan működő tábor közül valamelyikbe.⁵ Ezekben aztán a többségük hosszú távra rendezkedik be, várva arra, hogy visszatérhessen hazájába. Idővel valamilyen úton-módon összetákolnak maguknak valamilyen menedéket gallyakból, ponyvákából; a tehetősebbek agyagtéglából és bádogból. Erre nem csak a napsütés és a szélviharok, hanem az özvíz-szerű esők miatt kialakuló sártenger miatt is komoly szükség van. Az élelmezést az ENSZ Világélelmezési Programja (*UN World Food Programme*, a továbbiakban: WFP) által kényszerített kiosztott fejadagok és a tábori közutak hivatottak

³ Forrás: http://kitekinto.hu/afrika/2011/07/29/az_ehezert_harcoltak_a_szomaliai_bekefenntartok

⁴ Forrás: <http://www.guardian.co.uk/global-development/2011/mar/24/dadaab-refugee-camps-living-in-crisis>

⁵ Hasonlóan működnek a táborok Etiópiában is.
Forrás: http://kitekinto.hu/afrika/2011/08/15/szomaliai_menekultek_kozott/

biztosítani – a fejadagokban található alapanyagok azonban meglehetősen egyoldalú táplálkozást biztosítanak és a közutaknál is hosszú sorok kígyóznak az ivóvízért. A táborlakók egymás között kereskednek is, leggyakrabban konzerveket, zöldséget, ruházatot árulnak; míg a vagyonosabbak akár kecskét, marhát vagy tevét is tarthatnak.⁶

A táborok területén van közösségi ház, mecset, orvosi rendelő és általános iskola is – utóbbi igen fontos szerepet kap a nemzetközi szereplők integrációs törekvéseiben, a táborban élő fiatalok jelentős része ugyanis bár írástudatlan, de lelkesen tanulni szeretne – elsősorban azért, hogy akár Kenyában, akár külföldön másutt munkát kapjon.

A tábor rácsain túl

A menekültek számára a következő lépcsőfok a tábor elhagyása után valamelyik nagyobb szomáli közösségbe való betagozódás – néhányan azonban embercsempészek segítségével egyből ide igyekeznek. Kenyában az egyik legismertebb ilyen közösség a Nairobiban található Eastleigh negyed, ahol a lakók többsége szomáliai származású és nem sokkal jobb körülmények között él, mint a menekülttáborban. A kenyai törvények értelmében a menekültek illegálisan tartózkodnak itt, munkát pedig egyáltalán nem vállalhatnak – legtöbbször a nyelvi akadályok és a szakképzettség hiánya miatt egyébként sem tudnák ezt megtenni.

A másik népszerű úti cél a menekülttábor elkerülők között a Szomáliával szomszédos Jemen.⁷ Ide rendszerint az Ádeni-öblön keresztül érkeznek a menekültek, mégpedig az embercsempészek többszörösen túlterhelt hajóin. A csempészek nem ritkán nem is viszik el egészen a jemeni partokig „kuncsaftjaikat”, hanem a parttól néhány kilométerre egyszerűen kilövik őket a csónakból a cápáktól hemzsegő vízbe, hogy a maradék távot úszva tegyék meg. A Jemenbe menekült szomáliaiak azonban cseberből vederbe kerültek: a jemeni törvények sem engedik, hogy munkát vállaljanak és a 2011-es „Arab tavasz” következtében kialakult válság miatt ez az ország is a polgárháború felé sodródik. A menekültek jobb híján képesítést nem igénylő munkákat végeznek: a férfiak például kocsikat mosnak, míg a nők koldulnak, takarítanak vagy prostituálódnak.⁸ A jemeni társadalom azonban

nem fogadja szívesen az olcsó munkaerejüket, az egyébként is közel 35%-os munkanélküliséggel küzdő országban hamar a gyűlölet céltáblái lesznek. Ezen túl pedig, a korábbi külügyminiszter, Abubaker Abdullah al-Qirbi szavaival élve: „... a menekültek sok problémát okoznak, akár biztonsági oldalról, akár az oktatási- és egészségügyi rendszer oldaláról nézve.”

Jemen azonban sok esetben csupán ugródeszka (vagy köztes állomás) a sokkal vonzóbb Szaúd-Arábia vagy Európa valamely országa felé – egy remélhetőleg jobb élet felé. Ez azonban csak ritkán sikerülhet legális úton, a legtöbb szomáliai ugyanis egész egyszerűen nem rendelkezik érvényes személyazonosító okmánnyal. A menekülttáborok lakói és a Nemzetközi Vöröskeresztnél nyilvántartásba vett személyek ugyan kapnak valamilyen azonosítót, de az abban szereplő adatok legtöbbször bemondás alapján kerülnek rögzítésre. Gyakran megkövetelik ugyan két tanú jelenlétét, akik elvileg ismerik a nyilvántartásba frissen bekerülő illetőt és ellenőrizhetnék az adatok valóságát, ám ez legtöbbször nem elégíti ki a célországok hatóságát. Így vagy maradnak a menekülttáborban, vagy illegálisan valamelyik Szomáliával szomszédos országban – vagy súlyos összegekért, embercsempészek segítségével megkísérelnek eljutni Európába és főként a schengeni övezetbe és ott valamelyik országban menekültstátuszért folyamodni.

Kalózok a láthatáron

Felmerül a kérdés, honnan van pénze minderre az illetőnek? Honnan teremti elő a 1000 USD-re vagy többre rúgó összeget azok, akiknek a saját megélhetésükre sem futja?

Legtöbbször „természetesen” ebben az esetben is a klánbeli- és családi kötelek jelentik a megoldást: kölcsönök és kötelezettség-vállalás útján, legtöbbször az alvilágból érkezik a szükséges pénz. Szomáliában ugyanis bár működő kormányzat nincs, jól működő alvilág viszont annál inkább. Elég például az Ádeni-öböl vizeit rettegésben tartó kalózokra gondolni, akik a külvilág szemében elvetemült bűnözőknek tűnnek, a helyiek azonban a megélhetés egy(etlen) biztos forrását látják bennük. A kalózok fő bázisa a két önállóságra törekvő terület, Szomáliföld és Puntland. Mindkét terület kormányzata tagadja ugyan az együttműködést a kalózokkal, ám a területen lévő kikötőkben vagy azok közelében rendszerint hónapokig várakoznak olyan tankerhajók és más vízi közlekedési eszközök, amelyek legalábbis gyaníthatóan nem önszántukból vesztegelnek ott.

A kalózok az általuk kiszorolt váltságdíjakból aztán működtetik a helyi gazdaságot és a 2008-as megnövekedett aktivitásuk következtében már

⁶ Forrás: http://www.afrikatanulmanyok.hu/application/essay/727_1.pdf

⁷ 2010-ben az UNHCR adatai szerint 25 500 szomáliai érkezett Jemenbe. Forrás: <http://www.unhcr.org/4f197d8d0.html>

⁸ Forrás: <http://www.time.com/time/printout/0,8816,1948401,00.html>

pénzügyi befektetéseket is eszközölnék – akár külföldön is. Ténykedésük másik fontos eredménye, hogy a partmenti vizekről elriasztják a külföldi hajókat, így a somáliai halászok nagyobb zsákmányhoz juthatnak, minek következtében a parti halászfalvak lakói kevésbé szenvednek az éhezéstől, mint az ország déli részén vagy belső területein élők.⁹

A megfelelő tőkével rendelkező kalózokhoz aztán a klánon és ismeretségen belüli csatornákon eljuthat a hír, hogy valakinek pénzre van szüksége a külföldre meneküléshez. Egy ilyen utat megfinanszírozni pedig több okból is igen jövedelmező lehet: a kalózok rendelkezhetnek olyan csatornákkal, amik bevetésével az utazást olcsóbban megoldhatják – de a menekülővel természetesen az eredeti árat fizettetik ki. A menekülő családja a továbbiakban lekötelezettje lesz a kalóznak, valamint a kölcsön visszafizetéséből többé-kevésbé tisztára moshatja a váltságdíjából szerzett jövedelmét – nem mintha tartania kellene a somáliai adóügyi szervezettől. Egy másik, talán még értékesebb dolgot is nyer ezzel a kalóz: lesz egy embere egy külföldi országban, aki adott esetben információval láthatja el vagy menekülés esetén az ő vagy családja segítségére lehet.

Az Iszlám Törvénysszékek Uniójának 2006-os megbuktatása után ugáraszerűen megnövekedett a Szomáliából az Európába tartó menekültek száma. A Magyar Helsinki Bizottság egyik vizsgálata szerint¹⁰ a legnépesebb célországok közé tartozik Olaszország, Nagy-Britannia, Franciaország, Svédország, Hollandia, Németország, valamint az Eurostat szerint középük tartozik még Norvégia is.¹¹ Túl azon, hogy ezek az országok nyilvánvalóan a legvonzóbb célpontok Európán belül, még két okból érdekesek a somáliai migráció szempontjából: egyrészt az első három ország egykori gyarmattartóként nagyobb érdeklődéssel fordul a somáliaiak felé, másrészt az összes felsorolt ország jelentős tengeri forgalmat bonyolít és erős szociális hálóval rendelkezik. A somáliai menekültek számára ez utóbbi a legfontosabb, a többségük ugyanis nem beszél nyelveket és nem rendelkezik semmilyen szakképzettséggel sem. A kiutazásukat esetleg finanszírozó kalózok számára pedig a tengeri kikötőkben elcsíphető pletykák és a külföldi nyelven beszélő lekötelezett menekült további bevételeket hozhat.

⁹ Forrás:

http://mno.hu/migr/kalozok_es_lazadok_csapdajaban_sinylodik_a_bukott_allam-171847

¹⁰ Forrás:

<http://helsinki.hu/wp-content/uploads/HHC-Famreun-of-Somalis-2009-HUN-FINAL.pdf>

¹¹ Forrás: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Asylum_statistics#Further_Eurostat_information

Piszkos anyagiak

Érdeemes megvizsgálni, hogyan kerül ki az embercsempészek és a kalózok a nemzetközi bankrendszer ellenőrzési mechanizmusait és hogyan támogathatja a hagyományos pénzküldésnél lényegesen egyszerűbb és olcsóbb módon a hátrahagyott rokonaikat.

Létezik egy tradicionálisan iszlám kultúrához köthető, a bizalmon és tekintélyen alapuló pénzügyi rendszer, a *hawala*. A szó arab nyelven többek között „áthelyezést” jelent, míg hindi nyelven „referenciát”. Ez a pénztovábbító rendszer évszázadok óta létezik és eredetileg arra szolgált, hogy az arab kereskedők könnyebben és biztonságosabban mozgassanak meg nagyobb mennyiségű pénzt. A működési elve a következő:

- Esetünkben a menekült pénzt akar küldeni valamelyik szerettének a világ egy távoli pontjára, ahol nem elérhető semmilyen banki szolgáltatás.
- A menekült felkeresi a helyi hawala-bankárt (*thakedar*) és átadja neki az utalni szándékozott pénzt, plusz a szolgáltatás díját. Ez legtöbbször az utalni kívánt összeg 5%-a.
- A hawala-bankár kapcsolatba lép a küldemény célterületén dolgozó másik hawala-bankárral és érdeklődik, hogy van-e elég fedezet nála a tranzakció végrehajtására. A bankároknak nem feltétlenül kell személyesen ismerni egymást, de mindenképpen megbízhatónak kell minősülniük. Ezt a tényt rendszerint egyéb csatornákon keresztül kölcsönösen ellenőrzik.
- Ha megvan a megfelelő fedezet, a menekült megad egy jelszót, ami hitelesíti a tranzakciót. Egy másik beszélgetés során ezt a jelszót elárulja a szerettének, akinek a pénzt szánja.
- A szerettett illető a jelszó bemondása után bármikor (akár a következő percben is) jogosult átvenni a második hawala-bankártól a küldött pénzt mindenféle egyéb költségek nélkül.
- A két bankár ezután akár legális, akár illegális csatornákon keresztül kiegyenlíti egymás felé a számlát.¹²

A rendszer egyik nagy előnye a megbízhatóság, a hawala-bankároknak ugyanis nem érdeke elsikkasztani az ügyfelek pénzét – egyrészt, mert az így szerzett hitelvesztés bankári működése végét jelenti, másrészt pedig a feldühödött ügyfelek és esetlegesen a többi bankár nem kívánt elégtételt venne rajta. Manapság ezek a megbeszélések főként e-mailen vagy internetes telefonon keresztül zajlanak.

¹² Forrás: <http://www.cbc.ca/news/background/banking/hawala.html>

A rendszernek további előnye, hogy nagyon nehéz a meglévő pénzügyi ellenőrző mechanizmusokkal nyomon követni ezeket a tranzakciókat, így a szervezett bűnözés előszeretettel használhatja nem legális üzleteik finanszírozására.

A legális beutazás nehézségei

Miért éri meg a menekülteknek vállalni ezeket a nehézségeket a legális ügyintézés és az úti okmányok beszerzése helyett?

A somáliai központi kormányzat 1991-es összeomlása óta a legtöbb ország nem fogadja el a somáliai útlevelet, mert hiányzik mögüle a megbízható állami azonosítási háttér. 2007-től az Átmeneti Szövetségi Kormányzat új, elektronikus chipet és biometriai azonosítót is tartalmazó útleveleket kezdett kiadni. Ezekhez az adatokat viszont továbbra is többnyire bemandásra és két tanú igazolásával tudták begyűjteni – ennek következtében az EU, az USA és Kanada (a főbb migrációs célországok) továbbra sem fogadják el ezeket az okmányokat. A beérkező menekültek azonosítására tagállamonként eltérő megoldásokat dolgoztak ki, melyről részletesen ír a Magyar Helsinki Bizottság egyik 2009-es tanulmányában.¹³ A leggyakoribb megoldás egy ideiglenes útlevél kiállítása, amely csak korlátozott időtartamra érvényes és egyszeri beutazásra jogosít fel. A beutazás után az adott ország rendszerint a különleges helyzetre való tekintettel valamilyen korlátozott területre érvényes vízumot ad a somáliai migránsnak. Komoly problémákat okoz még a családtagok beutazása, amelyre az érintett országok rendszerint külön-külön megoldásokat dolgoztak ki.

Egy konkrét történet

Az UNHCR 2011 októberében hírt adott egy somáliai nőről, aki Magyarországon él menekültként és egy budapesti gyermekklinikán dolgozik.¹⁴ Az asszony gyermekét és szüleit hátrahagyva, egy meg nem nevezett családi barátától kölcsönkérve kísérelt meg elmenekülni Szomáliából. A mo-

¹³ Megtekinthető az alábbi linken:
<http://helsinki.hu/wp-content/uploads/HHC-Famreun-of-Somalis-2009-HUN-FINAL.pdf>

¹⁴ Forrás:
<http://www.unhcr-centraleurope.org/hu/hirek/2011/haboru-gyasz-menekules-egy-somaliai-asszony-igaz-tortenete.html>

gadhui orosz nagykövetségen sikerült vízumhoz jutnia, majd Dubajon keresztül Moszkvába utaznia. Ezután egy ott élő somáli férfi 500 USD-ért autóval átcsesmpészte Romániába, ahonnan további 400 USD-ért egy román sofőr elvitte őket a zöldhatárig, amin keresztül gyalogszerrel jutott át több más társával együtt Magyarországra. Itt egy arra járó autós megállítva kérte segítséget és jutottak el egy határrendészeti kirendeltségig, ahol fűtött szobát, élelmet és innivalót kaptak. Másnap egy somáli tolmács segítségével sikerült megfogalmazni a menedékjogi kérelmet és rövid időn belül a bicskei menekülttáborban találták magát, ahol intenzív magyar- és egyéb tanfolyamon vett részt.

Az asszony saját állítása szerint is a szerencsések közé tartozik, mert munkához jutott és nem kellett segélyből élnie. Már négy éve él Magyarországon, állítása szerint egyetlen célja a családtagok beutazása: Szomáliában maradt gyermekét szeretné magához venni.

Mások helyzete azonban nem ilyen egyszerű. A Népszabadság Online 2009. október 2.-án közölt írásában¹⁵ arról számol be, hogy nincs elég hely a somáliai menekültek téli elhelyezésére. Mint Magyarország által menekültként elismert külföldi, ezek a somáliai menekült is a magyar állampolgárokhoz hasonló jogokat élvezhetnek – így többek között szabadon utazhatnak a schengeni övezeten belül – és egyéb ellátásokat is igényelhetnek. A legtöbbben élnek is ezzel a lehetőséggel és a már említett európai célországok – Norvégia, Svédország és Nagy-Britannia – felé igyekeztek továbbutazni. Innen aztán idővel az ottani hatóságok visszaküldik őket Budapestre és a menekültek a közel nulláról kezdenek előlről.

Megoldatlan biztonsági problémák

Az EU-27-be irányuló somáliai menekültek száma az Eurostat szerint 2010-ben 24,4%-kal csökkent a 2009-eshez képest.¹⁶ Szomália ezen lista szerint a 4. legtöbb menekültet kibocsátó ország. Magyarország ugyan nem tartozik az elsődleges célpontok közé a somáliai menekülteknél, ám 2006 és 2010 között több, mint 500 somáliai menekült lépte át illegálisan az országhatárt.¹⁷ Ezek a számok egyrészt a célországok egyre szigorodó

¹⁵ Forrás: http://nol.hu/belfold/pesti_hajlektalan_lesz_a_somaliai_menekult

¹⁶ Részletek az 1. táblázatban a tanulmány végén.

¹⁷ 2006 és 2010 között összesen 513 somáliai állampolgárságú menekült érkezett Magyarországra, közülük mindössze 10 érkezett legális úton.
Forrás: http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wvvn002c.html

bevándorlási és menekültügyi intézkedései miatt alakultak így, másrésről az Arab-félsziget országai elkezdtek elfogadni a 2007 után kiadott szomáliai útleveleket és így sokkal kisebb veszélyek és költségek árán menekülhetnek el a háború és belső viszály sújtotta otthonukból a szomáliaiak. Ennél vélhetően komolyabb ok azonban, hogy az éhezés miatt legyengült szomáliaiak már nem vállalkoznak ilyen hosszú utazásokra, hanem csupán valamelyik szomszédos országban található menekülttáborba próbálnak eljutni – ezzel azonban tovább terhelve az amúgy is kihívásokkal küszködő államok társadalmi ellátórendszerét.

A képzetlen és sokszor kilátások nélküli menekültek sajnos gyakran próbálnak meg bűnözés útján pénzhez jutni – legyen ez akár valamilyen csalás, csempészet vagy akár erőszakos cselekmény. Nem állítható, hogy ez általános jelenség lenne, a veszélye azonban mindenképpen fennáll. A kalózok és a szélsőséges iszlamista fegyveres szervezetek gyakran a hátrahagyott család testi épségének veszélyeztetésével, zsarolás útján is ráveheti az illetőket a bűnelkövetésre. A megoldás erre a problémára azonban véleményem szerint nem a családdegyesítés, mert az csak további képzetlen és a szociális hálóba kapaszkodó migránsokat eredményezne.

A szomáliai migráció megállításának egyetlen, valóban hatásos és megnyugtató módja Szomália mint állam újjáépítése lenne. Egyrésztől a különböző fegyveres szervezetek leszerelése és a mezőgazdasági és halászati tevékenység újraindítása volna mindennél fontosabb – ezzel ugyanis legalább az éhezés elől menekülők egy részét sikerülne az országon belül tartani. A nemzetközi közösség pedig a segélyezés mellett párhuzamosan elkezdhetné kiépíteni a támogató- és fejlesztő-projekteteket is, amelyek fókuszpontjában az oktatásnak – elsősorban az írás-olvasásnak és az egyenlőség tanításának – kell állnia.

Az államoknak meg kell kísérelni a közbiztonságot is helyreállítani. Ez természetesen nem az európai értelemben vett közbiztonságot kell jelentse kezdetben, de a szomáliai kormányzati szervek korrupcióját mindenképpen csökkenteni kell.

A szomáliai migráció problémája nem egyes országok feladata, hanem az egész nemzetközi közösségé. A feladat nem csekély, de úgy hiszem, hogy az érintett államokban megvan a kellő erő és akarat a sikeres végrehajtásra.

Melléklet

1. táblázat. Nem-EU-27 országokból érkező menedékkérők származási országok szerint az EU-27 tagállamaiban 2009 és 2010-ben

	2010	2009	Change 2009 to 2010		Ranking		
			Absolute (number)	Relative (%)	2010	2009	Change
Non-EU-27 total	258 945	263 990	-5 045	-1.9	-	-	-
Afghanistan	20 590	20 455	135	0.7	1	1	0
Russia	18 590	20 110	-1 520	-7.6	2	2	0
Serbia	17 745	5 460	12 285	225.0	3	16	+13
Iraq	15 800	18 845	-3 045	-16.2	4	4	0
Somalia	14 355	19 000	-4 645	-24.4	5	3	-2
Kosovo (UNSCR 1244/99)	14 310	14 275	35	0.2	6	5	-1
Iran	10 315	8 565	1 750	20.4	7	9	+2
Pakistan	9 180	9 925	-745	-7.5	8	8	0
FYR of Macedonia	7 550	930	6 620	711.8	9	47	+38
Georgia	6 860	10 500	-3 640	-34.7	10	6	-4
Nigeria	6 750	10 270	-3 520	-34.3	11	7	-4
Sri Lanka	6 470	7 380	-910	-12.3	12	11	-1
Turkey	6 350	7 030	-680	-9.7	13	12	-1
Bangladesh	6 190	5 970	220	3.7	14	14	0
China	5 655	5 800	-145	-2.5	15	15	0
Armenia	5 525	6 855	-1 330	-19.4	16	13	-3
Dem. Rep. of Congo	5 515	4 950	565	11.4	17	18	+1
Syria	5 010	4 750	260	5.5	18	19	+1
Guinea	4 895	4 485	410	9.1	19	20	+1
Eritrea	4 525	5 230	-705	-13.5	20	17	-3
Algeria	3 575	3 405	170	5.0	21	21	0
India	3 175	3 030	145	4.8	22	22	0
Zimbabwe	2 615	8 050	-5 435	-67.5	23	10	-13
Haiti	2 345	1 840	505	27.4	24	30	+6
Vietnam	2 320	2 460	-140	-5.7	25	24	-1
Sudan	2 295	1 955	340	17.4	26	27	+1
Bosnia and Herzegovina	2 105	1 330	775	58.3	27	34	+7
Azerbajjan	2 060	2 585	-525	-20.3	28	23	-5
Albania	1 905	2 065	-160	-7.7	29	25	-4
Mongolia	1 680	2 030	-350	-17.2	30	26	-4
Other non-EU-27	42 690	44 455	-	-	-	-	-

(1) Cyprus, data relates to applications instead of applicants.

Source: Eurostat (online data code: migr_asyappctza)

Forrás: epp.eurostat.ec.europa.eu

Felhasznált források

Államok és államkudarok a globalizálódó világban, *Szerkesztette*: Marton Péter (2006): HEGEDŰS Kata: Szomália – a véget nem érő háború Teleki László Intézet, Külpolitikai Tanulmányok Központja, Budapest
 Külügyi Szemle 4. szám, *Főszerkesztő*: Magyarics Tamás (2008): HETTYEY András: Szomália története és a környező országok szerepvállalása 2004 óta
 Afrika Tanulmányok II. évf. 3. szám, *Főszerkesztő*: Búr Gábor (2008): SZILASI Ildikó: A Mogadishu-Budapest-Nairobi háromszög